

Byrådsavdeling for oppvekst og kunnskap
v/ Silje Therese Nyhus
Rådhuset
0037 Oslo

Unntatt offentlighet hos Kommuneadvokaten
Offl. § 13 første ledd jf. strl. § 211 og offl. § 15
første ledd

Deres ref.:
20/2046 - 3

Vår ref. (saksnr.):
20/249 - 4

Saksansv.:
Johannes Hygen Meyer

Dato:
30.03.2020

Vedrørende forslag om å ettergi og dekke sakskostnader

1 Innledning

Jeg viser til henvendelse 19. mars 2020 med anmodning om en rettslig vurdering av privat forslag fra Bjørn Revil (FNB) vedrørende rettssaken anlagt av Clemens Saers. Revil har foreslått at kommunen skal beklage den hendelsen Saers ble utsatt for som lærer i kommunen, og at han skal få dekket ilagte sakskostnader knyttet til søksmålet mot kommunen. Det fremgår av oversendelsen at saken trolig skal behandles i finansutvalget 2. april 2020.

Kommuneadvokaten har ingen rettslige innvendinger mot at bystyret gir en beklagelse til Saers. Ettergivelse av sakskostnader som kommunen ble tilkjent av lagmannsretten og Høyesterett, bør av likebehandlingshensyn skje på samme vilkår som for andre som har tapt erstatningssaker mot Oslo kommune med omkostninger. Det er vanskelig å se at denne saken skiller seg klart fra andre erstatningssaker som er anlagt mot Oslo kommune, og hvor saksøkeren er pålagt å betale kommunens sakskostnader. Kommuneadvokaten kan heller ikke anbefale at Saers egne kostnader dekkes. Jeg vil utdype denne vurderingen nedenfor.

Vurderingene nedenfor er basert på mitt kjennskap til saken gjennom dokumentene og samtale med advokat Toini Oulie-Hauge, som var prosessfullmektig i saken. Hun er for tiden i permisjon.

2 Den rettslige problemstilling var i liten grad egnet til å belyse Saers' kritikk

Saken gjaldt ikke krav om erstatning for Clemens Saers' økonomiske tap, men krav om oppreisningserstatning. Det økonomiske tapet hadde Saers allerede fått dekket gjennom sin yrkesskadeforsikring og i skadeoppgjør med eleven og dennes forsikringsselskap. Kravet om oppreisningserstatning mot kommunen kom i tillegg til at eleven selv tidligere hadde betalt oppreisningserstatning til Saers med kr. 30 000.

Saers krevde overfor kommunen oppreisning etter skadeserstatningsloven § 3-5 første ledd bokstav a. Dette er en særlig erstatningsregel som normalt benyttes mot gjerningsmenn i grove volds- og sedelighetssaker. Det er ikke en regel om erstatning for økonomisk tap, men en bestemmelse som i særlige tilfelle gir grunnlag for oppreisning i tillegg til erstatning for økonomisk tap. Oppreisning idømmes typisk med mellom kr. 50 000 og 150 000, noen ganger mer, avhengig av bl.a. sakens alvorlighetsgrad. Forsøk på drap og voldtekt er i det øvre sjiktet, og grov legemsbeskadigelse i det nedre sjiktet.

Det er som regel den som selv står for voldshandlingen som må betale oppreisning, slik også den aktuelle eleven måtte i dette tilfellet. Det er få eksempler på at det idømmes oppreisningserstatning for noe annet enn den aktive voldshandlingen. Kommuneadvokaten er ikke kjent med at det noen gang er idømt erstatning etter denne bestemmelsen overfor en arbeidsgiver for angivelig brudd på plikt til å vareta ansattes sikkerhet. Noe annet ble heller ikke anført av Saers ved hans prosessfullmektig.

Spørsmålet i saken var om kommunen ved dets ledende organer «grovt uaktsomt» hadde «forvolddt» skade hos Saers. Med «grovt uaktsomt» å «forvolde» skade menes handlinger av en høy alvorlighetsgrad, som oftest den direkte skadevoldende handling. Med «ledende organer» menes i utgangspunktet bystyret eller øverste administrative organ i kommunen innen sitt felt i kommunen. Det skulle derfor svært mye til før kommunen kunne holdes ansvarlig på dette grunnlag. Kommunen er i tråd med dette også frifunnet i tre rettsinstanser.

Lagmannsretten pekte også på at søksmålet i liten grad var egnet til å belyse det som var Saers kritikk av skolens ledelse og administrasjonen i Utdanningsetaten (dommen 2. desember 2019 s. 6):

«Innledningsvis bemerker lagmannsretten at det ikke er noe uenighet verken mellom partene i saken eller mellom kommunen og de organisasjonene som har gitt innlegg etter tvisteloven § 15-8 om viktigheten av systematisk arbeid for helse, miljø og sikkerhet i skolen. Det er heller ikke uenighet om at skolens ansatte må sikres et fullt forsvarlig arbeidsmiljø i tråd med arbeidsmiljølovens regler. Denne saken er imidlertid i begrenset grad egnet til å avklare prinsipielle spørsmål om ansvar for at lærere utsettes for vold og trusler fra elever, fordi den er fremmet som en sak mot et upersonlig rettssubjekt, Oslo kommune, om oppreisningserstatning etter skadeserstatningsloven § 3-5.»

Det likevel kunne være riktig å komme med kritikk mot kommunen i etterkant av en alvorlig hendelse, slik også tingretten og til dels lagmannsretten gjorde i vår saken. Kritikk er nødvendig for å sørge for forbedring i etterkant. Det er ofte riktig og viktig å ta denne kritikken på største alvor. Samtidig er det viktig å være oppmerksom på at det ikke vil være noe en-til-en forhold mellom en eventuelt berettiget kritikk av kommunen, og et rettslig grunnlag for erstatning.

3 Nærmere om de forslagene som er fremmet

3.1 Forslag nr. 1 – beklagelse

Det er ingen rettslige betenkeligheter mot at det gis en beklagelse fra kommunen til Saers. Slik Kommuneadvokaten oppfatter det, har kommunen også under rettssaken gitt uttrykk for at hendelsen er beklagelig, selv om det ikke har vært kjent erkjent ansvar etter skadeserstatningsloven § 3-5 første ledd bokstav a. Det har også vært tilbudt minnelig oppgjør i rettsmøting, nettopp med sikte på å tilby Saers noe mer enn en ren beklagelse.

3.2 Forslag nr. 2 – sakskostnader

3.2.1 Innledning

Kostnadsspørsmålet har allerede vært tatt stilling til gjennom rettssaken. Oslo kommune ble tilkjent kostnader for lagmannsretten og for Høyesterett, men ikke for tingretten. I tingretten ble Saers fritatt for å erstatte kommunens kostnader fordi «tungtveiende grunner» gjorde det «rimelig», jf. tvisteloven § 20-2 tredje ledd. Men for ankeinstansene hadde han i følge domstolen ikke lenger tilstrekkelig behov for rettslig avklaring, og måtte som følge av dette dekke også kommunens kostnader for disse instansene. På grunn av resultatet i saken ble det heller ikke bestemt at Oslo kommune skulle dekke noen av Saers kostnader. Kommunen ble ansett for å ha vunnet saken fullt ut, og da er lovens hovedregel at man også tilkjennes sakskostnader. Vilkårene for unntak er uansett snevre etter tvisteloven § 20-4, som regulerer sakskostnadsansvaret uavhengig av sakens utfall.

Avgjørelser om sakskostnader i domstolene, som her, ivaretar hensynet til likebehandling ettersom de er regelbundet. Sakskostnadsreglene ivaretar typisk godt de hensyn som gjør seg gjeldende i rettssaker. Det er anledning til å fritta for sakskostnader når «tungtveiende grunner» gjør det rimelig, jf. tvisteloven § 20-2 tredje ledd. Denne regelen har altså ikke lagmannsretten og Høyesterett funnet anvendelig i vår sak.

Hvis kommunen likevel velger å erstatte sakskostnader som motparten er idømt, bør også hensynet til likebehandling varetas. Hensynet til likebehandling er særlig viktig ettersom kommunen jevnlig blir avkrevd erstatning på mange ulike felt. I det alt vesentlige er det i

erstatningssaker mot kommunen ikke nødvendig å påvise grov uaktsomhet hos ledende organer, slik det var i Saers sak om oppreisningserstatning. Videre bør det kunne identifiseres et behov for å tilkjenne kostnader som ikke allerede er ivaretatt av tvistelovens sakskostnadsregler.

3.2.2 Ettergivelse av Oslo kommunes tilkjente kostnader

Etter det Kommuneadvokaten kjenner til, er det sjelden at kommunen ettergir tilkjente sakskostnader utover de tilfellene hvor det av hensyn til skyldnerens betalingsssituasjon er riktig, jf. delegasjonsvedtak DV-0283. Jeg viser også til at statens praksis for ettergivelse av tilkjente sakskostnader stort sett er begrunnet i hensynet til skyldnerens betalingsssituasjon, men at det også her utvises en restriktiv praksis, jf. Justisdepartementets rundskriv G-09/2010.

I gjeldende rettsinstruks er det for øvrig ingen annen fullmakt for byrådet til å ettergi tilkjente sakskostnader. I nytt forslag til rettsinstruks er det riktignok foreslått slik fullmakt i punkt 9.5 første avsnitt. I kommentarene til dette forslaget er det presisert at *«det bare kan være aktuelt å ettergi sakskostnader i helt spesielle tilfeller, for eksempel hvor svært tunge rimelighetshensyn tilsier det eller hvor forhold relevante for sakskostnadsavgjørelsen har endret seg vesentlig siden sakskostnadene ble tilkjent»*.

Jeg kan ikke se at det er noe som skiller denne saken fra andre og tilsvarende erstatningssaker hvor kommunen er tilkjent sakens kostnader. Som nevnt har domstolene allerede fritatt Saers for kostnader i tingretten med henvisning til «tungtveiende hensyn», men ikke for ankeinstansene. Dersom kostnader skulle ettergis i denne saken, vil det kunne være vanskelig å argumentere for at kommunen ikke skal ettergi kostnader i en andre saker selv om domstolene har kommet til et annet resultat.

3.2.3 Erstatning for Saers' egne kostnader

Det er høyst uvanlig å dekke motpartens egne omkostninger. En erstatning for Saers' egne utgifter med å gå til sak mot Oslo kommune vil kunne sette Saers i en klar særstilling, eventuelt åpne for tilsvarende krav i en rekke andre saker. Det er bl.a. mange erstatningssaker mot kommunen som har velferdsmessig betydning for den det gjelder, for eksempel erstatning for påstått manglende inngripen i barnevernssaker eller manglende hindring av mobbing i skolen. Det er også flere erstatningssaker mot kommunen som kan ha betydning utenfor saken, uten at Oslo kommune likevel har praksis for å dekke utgiftene til motpartens advokat. Kommuneadvokaten kan derfor ikke anbefale at det utbetales slik erstatning i denne saken.

4 Avslutning

Jeg håper denne gjennomgangen er tilfredsstillende for byrådsavdelingens formål. Ta gjerne kontakt dersom det er ytterligere spørsmål eller behov for oppfølging. Mitt telefonnummer er 48 11 99 22 og min e-post er johannes.meyer@kao.oslo.kommune.no.

Med hilsen
KOMMUNEADVOKATEN

Johannes Hygen Meyer
advokat

Dokumentet er elektronisk godkjent